

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДЕРЖАВНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

СКУРТОЛ Світлана Дмитрівна

УДК 631.115

**УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ
МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(економіка сільського господарства і АПК)**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Житомир – 2007

Дисертацією є рукопис
Роботу виконано у Вінницькому національному технічному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Мороз Олег Васильович,
Вінницький національний технічний університет
завідувач кафедри менеджменту та моделювання
в економіці

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Крисанов Дмитро Федосович,
Державна установа «Інститут економіки
та прогнозування НАН України»,
провідний науковий співробітник
відділу форм і методів господарювання
в агропродовольчому комплексі

кандидат економічних наук
Бойко Богдан Вікторович,
Державний вищий навчальний заклад
«Державний агроекологічний університет»,
старший викладач кафедри інформатики
і комп'ютерної техніки

Захист відбудеться 27 грудня 2007 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради К 14.083.02 у Державному вищому навчальному закладі «Державний
агроекологічний університет» Міністерства аграрної політики України за адресою: 10008,
м. Житомир, Старий бульвар, 7, ауд. 55.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного вищого навчального
закладу «Державний агроекологічний університет» Міністерства аграрної політики України
за адресою: 10008, м. Житомир, Старий бульвар, 7.

Автореферат розісланий 22 листопада 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

В.П. Якобчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним з найважливіших аспектів інтенсифікації молокопереробної галузі АПК України є забезпечення усталеного зростання обсягів виробництва до рівня фізіологічних потреб споживання, молочної продукції. Такі завдання обумовлено виключною важливістю даної продукції у харчуванні населення країни, а також з огляду на те, що ця галузь формує значний за обсягами ринок, виконуючи, зокрема, функції кооперації між сільськогосподарськими виробниками та переробними підприємствами.

Водночас основною тенденцією останніх років стала актуалізація проблеми якості молочної продукції. Універсальність даної проблеми загальноновизнана основними положеннями сучасної теорії менеджменту і набуває особливого значення для економіки України за умов загострення конкуренції та зменшення протекціоністських заходів з боку держави. Якість продукції є одним з найважливіших чинників успішної діяльності підприємств, запорукою досягнення і підтримання їх ефективності. Саме тому існує необхідність розробки більш ефективних методів забезпечення та управління якістю, які дадуть можливість виявити резерви по підвищенню якості продукції, знайти більш дієві засоби щодо досягнення високого рівня даних показників, забезпечуючи тим самим і позитивний суспільний ефект соціального змісту. Звідси перспективи вітчизняних підприємств по мірі поглиблення впливу ринкових відносин полягають саме у здатності забезпечити свій стратегічний розвиток на основі вдосконалення систем управління якістю продукції.

Вдосконалення управління якістю належить до наукових напрямів, які достатньо активно вивчаються. До фундаментальних праць в галузі економіки і управління якістю належать роботи таких зарубіжних вчених як М.Беста, Е.Демінга, Дж.Джурана, Ф.Кросбі, О.Уільямсона, А.Робертсона, А.Фейгенбаума, Дж. Харрінгтона, М.Мінору, І.Муто, Ш.Шінгу та ін. За радянських часів вагомим науковим внеском в теорію управління якістю стали розробки Г.Азгальдова, Л. Бадалова, О.Глічева, В. Панова та ін. Останнім часом дані проблеми активно досліджуються на пострадянському просторі, у т.ч. в Україні. До таких робіт слід віднести праці Ю.Адлера, П.Калити, Ю.Койфмана, Д.Крисанова, О.Орлова, М.Шаповала та ін.

Тим не менше, цілий ряд проблемних питань і досі не мають остаточного наукового розв'язання. Це стосується передусім економіко-організаційних аспектів зростання та підтримання рівня якості продукції як невід'ємного елементу управлінського процесу. В економічній теорії і практиці залишаються недостатньо повно вирішеними питання впливу якості продукції на ефективність підприємства; важливе значення має питання безпосереднього визначення та оптимізації витрат на якість продукції. Все це обумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідних розробок, які здійснювалися Вінницьким національним технічним університетом впродовж 2004-2006 рр., де дисертаційна робота була складовою частиною планових досліджень з розділу „Фундаментальні дослідження у вищих навчальних закладах” за темою: „Теорія трансформації сучасного ринку в Україні під впливом процесів глобалізації” (номер держреєстрації 0104U000739).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення якості продукції молокопереробних підприємств. Для цього передбачалося розв'язання таких завдань:

- визначити і оцінити чинники та напрями підвищення ефективності систем управління якістю продукції на підприємствах на основі вдосконалення витратної політики;
- удосконалити методологічні та методичні підходи до оцінювання ефективності управління якістю продукції з врахуванням галузевої специфіки та основних показників господарської діяльності підприємств;

- уточнити класифікацію витрат на якість на молокопереробних підприємствах, у т.ч. пов'язаних з компенсацією втрат підприємств через недостатній рівень якості продукції;
- визначити вплив заходів з оптимізації системи управління якістю на динаміку якості продукції та ефективність функціонування молокопереробних підприємств;
- розробити шляхи і заходи щодо вдосконалення системи управління якістю продукції та економічно оцінити їх ефект;
- розробити стратегії ефективного розвитку молокопереробних підприємств на основі вдосконалення системи управління якістю продукції.

Об'єктом дослідження є процес управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах. **Предметом дослідження** є сукупність теоретичних, методологічних і практичних аспектів управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах як основи стратегічного розвитку.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження стали методологічні і загальнонаукові принципи проведення комплексних економічних досліджень, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, теорії складних систем, концептуальні засади теорії менеджменту якості, наукові положення і розробки провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі економіки підприємства, організації виробництва та управління якістю.

Використовувались загальнонаукові і спеціальні методи: *аналізу і синтезу* (для деталізації об'єкта і предмета дослідження); *системно-структурного аналізу* – при виявленні чинників впливу на якість, *групування* – для встановлення залежності ефективності управління від системних соціально-економічних чинників; *історичний* – для вивчення генезису концептуальних підходів та еволюції категорій менеджменту якості; *порівняння* – для зіставлення фактичних даних за окремі періоди і роки; *монографічний* – для детального вивчення теорії і практики управління якістю на окремих підприємствах; *економіко-математичного аналізу і моделювання* – для аналізу складних управлінських ситуацій та прийняття багатоваріантних рішень при прогнозуванні результатів та наслідків корекції систем управління якістю на підприємствах, а також для опису загальної моделі стратегічного розвитку підприємств; *рядів динаміки* – для зображення зміни у часі показників, що досліджувались; *графічний* – для наочного відображення динаміки показників розвитку; *кореляційно - регресійного аналізу і математично-статистичний* – для оцінювання зв'язків між показниками досліджуваного об'єкта та достовірності результатів досліджень; *соціологічних та експертних опитувань* – при вивченні думок різних соціальних груп щодо оцінювання певних заходів в межах управління якістю; *нечітких множин* – для експертної оцінки ефективності систем управління якістю та ін.

Інформаційною базою дослідження були Закони України, Укази Президента України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України з питань управління якістю, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства промислової політики України, дані міжнародної статистичної звітності, документи міжнародних організацій, архівні матеріали, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних учених з проблем менеджменту якості, а також дані статистичного, бухгалтерського, оперативного, управлінського обліку підприємств – об'єктів дослідження, нормативно-правова база функціонування підприємств, результати опитувань та інтерв'ювання економічних суб'єктів, у т.ч. рейтинги, публікації у засобах масової інформації, спостереження, усна інформація, яку отримано в результаті особистих контактів, а також інформаційні ресурси мережі *Internet*.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- обґрунтовано методологічний принцип управління якістю продукції, спрямований на забезпечення випереджаючого зростання витрат на технологічні інновації та стратегічно орієнтованих витрат на підвищення якості у порівнянні із динамікою

загальних витрат на якість та виробничих витрат в цілому;

уточнено:

- вплив заходів з оптимізації системи управління якістю на динаміку показників якості продукції та ефективність функціонування молокопереробних підприємств, що ґрунтується на визначальній ролі механізму управління витратами на якість та оцінюванні розмірів втрат через недосконалу якість продукції;

удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання ефективності управління якістю продукції на підприємствах, який, на відміну від існуючих, засновано на системі взаємоув'язаних показників (споживчих, внутрішньоорганізаційних і когнітивних, фінансових) з використанням ранжування та оцінювання вагомості показників якості;
- класифікацію витрат на якість продукції, яка, на відміну від існуючої, передбачає диференціацію на стратегічні витрати на розвиток якості, поточні оцінювальні витрати на якість та реальні втрати від недосконалої якості;

одержали подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування вихідних положень аналітичної та економіко-математичної моделей управління якістю продукції, в основу яких покладено оптимізацію розподілу ресурсів підприємства з огляду на співвідношення між факторними (альтернативними варіаціями кількісних та структурних характеристик витрат, пов'язаних із забезпеченням якості продукції) та результативними (обсягами виробництва, рентабельністю, продуктивністю праці, втратами через недосконалу якість) показниками;
- економіко-математична інтерпретація диференціації стратегій розвитку на основі управління якістю продукції для підприємств з різним рівнем ефективності, що, зокрема, базується на врахуванні показників обсягів виробництва, рентабельності, якості продукції, а також кількісних та структурних характеристик витрат на якість.

Практичне значення одержаних результатів. Проведене дослідження і отримані висновки можна розглядати як внесок у розвиток сучасної теорії менеджменту якості. Сформульовані та обґрунтовані положення і рекомендації є підґрунтям для розв'язання теоретичних та практичних проблем управління якістю на вітчизняних підприємствах. Практичне значення результатів полягає у можливості широкого впровадження результатів досліджень у виробництво на підприємствах різних галузей. До результатів, що мають безпосередньо практичне значення, належать пропозиції стосовно оптимізації системи витрат на якість як основи стратегічного розвитку молокопереробних підприємств і механізму забезпечення позитивної динаміки показників якості продукції, які впровадженні у виробництво на ВАТ „Шаргородський маслозавод” та ВАТ „Хмільницький завод сухого знежиреного молока” (відповідно довідки від 10.10.2007р. за №2162/45 та від 1.09.2007 р. за №402/20А). Рекомендації автора стосовно удосконалення системи управління якістю на переробних підприємствах прийнято до впровадження головним управлінням агропромислового розвитку Вінницької обласної державної адміністрації (лист № 2/1756 від 22.10.2007 р.). Теоретико-методологічні положення забезпечення ефективності управління якістю використовуються у навчальному процесі Вінницького національного технічного університету при викладанні дисципліни „Управління конкурентоспроможністю, безпекою та якістю” в межах програми підготовки магістрів за спеціалізацією „Корпоративне управління” спеціальності „Менеджмент організацій” (довідка від 21.09.2007 р. за №47-12-614) та Уманського державного аграрного університету – при викладанні дисциплін „Основи менеджменту” і „Менеджмент організацій” для підготовки студентів з економічних спеціальностей (довідка від 10.10.2007 р. за №559).

Особистий внесок здобувача. Положення, результати, висновки та рекомендації дослідження є особистим здобутком автора і його внеском у розвиток теорії управління якістю, зокрема, методології і методики забезпечення ефективності управління витратами

на якість на підприємствах як основи управління якістю продукції. Конкретний особистий внесок автора у спільні наукові праці показаний у переліку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи доповідались: на міжнародній науково-практичній конференції "Теоретичні та прикладні аспекти розвитку кооперативного руху в сільському господарстві" (м. Полтава, 2001), міжнародній науково-практичній конференції "Механізм господарювання в АПК" (м. Харків, 2001), Всеукраїнській конференції "Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК" (м. Київ, 2001), міжвузівській науково-практичній конференції "Аграрні реформи: стан, проблеми та перспективи" (м. Умань, 2001), міжвузівській аспірантській науковій конференції "Шляхи підвищення ефективності використання потенціалу АПК України" (м. Умань, 2001), Всеукраїнських конференціях молодих вчених (м. Умань, 2005-2006 рр.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 14 наукових робіт загальним обсягом 2,2 друк. арк. Основні положення і результати дисертації відображено у 8 наукових статтях (загальним обсягом 1,5 друк. арк.), опублікованих у фахових економічних виданнях.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та додатків. Загальний обсяг роботи становить 173 стор. і містить 39 табл. і 24 рис. Список використаних літературних джерел налічує 185 найменувань і викладений на 15 стор. Робота має 3 додатки, які містять 5 табл. і 3 рис.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача та ступінь апробації результатів дослідження.

В першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади управління якістю продукції на підприємстві»** – узагальнено основні підходи до визначення соціоекономічного змісту системи управління якістю та забезпечення якості продукції з огляду на проблеми розвитку сучасного підприємства; обґрунтовано доцільність використання системного підходу до оцінювання ефективності управління витратами на якість як основи забезпечення якості продукції; розкрито зміст, класифікацію і принципи оцінювання витрат на якість у системі управління якістю продукції.

Результати досліджень засвідчили про необхідність системного, комплексного висвітлення змісту поняття „якість” як сукупності різних чинників підприємництва: економічних, організаційних, соціальних та ін.

Актуальним уявляється опис економічного змісту кожного із цих складових, що методично може бути здійснено, на думку автора, на основі оцінювання динаміки і ефективності витрат на якість; при цьому використання витратного принципу є водночас методологічним підґрунтям для формування самої моделі ефективності менеджменту якості.

В роботі обґрунтовується підхід, за яким система якості розглядається як цільова підсистема системи управління організацією. Звідси, у найбільш загальному розумінні, управління якістю – це управління тими чинниками та умовами, що найсуттєвіше впливають на рівень якості продукції (послуг), або ж як сукупності організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення загального керівництва. Універсальна структура системи управління якістю продукції визначається як сукупність її компонентів і внутрішніх зв'язків, які забезпечують ефективне функціонування цієї системи. Структура управління якістю продукції як система визначається автором за сукупністю всіх видів витрат на якість, їх кількісною та якісною інтерпретацією, що у своїй основі ґрунтується на функціональному значенні кожного з видів цих витрат та внутрішніх зв'язків між ними. Саме тому ефективність такої системи управління розглядається як ступінь досягнення результату, заданого її функцією, а

саме –досягненням, забезпеченням ефективності функціонування самого підприємства. Оптимум управління якістю продукції як системи представляє собою максимально досягнуте при наявних ресурсах значення цільової функції системи. Звідси як ефективність, так і оптимальність системи управління якістю продукції визначальною мірою залежать від того, наскільки обґрунтованими є кількісні та якісні співвідношення видів відповідних витрат.

На основі аналізу існуючих підходів до класифікації витрат на якість, а також за результатами дослідження таких витрат на молокопереробних підприємствах здійснено уточнення структури витрат на якість, обґрунтовано доцільність їх диференціації на відповідні групи з огляду на функціональний зміст кожного з видів витрат (табл. 1), розкрито їх зміст та викладено основні методичні принципи оцінювання, а також здійснено відповідні розрахунки на прикладі підприємств – об'єктів дослідження.

Акцентовано увагу на тому, що організація обліку та аналізу витрат на якість у рамках запропонованої їх класифікації надає можливість підприємствам враховувати в повному обсязі їх сумарну величину, розробляти заходи з їх скорочення, оцінювати вплив динаміки таких витрат на показники якості продукції та обґрунтувати стратегічні напрями розвитку підприємств на основі вдосконалення систем управління якістю продукції.

У другому розділі – „**Факторний аналіз ефективності управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах**” – висвітлено авторську концепцію щодо оцінювання і забезпечення ефективності систем управління якістю продукції на підприємствах, а також вдосконалення управління витратами на якість як основи зростання показників якості продукції та розвитку підприємств в цілому; представлено результати аналізу сучасного стану ринку молочної продукції Вінниччини та основні господарсько-економічні показники молокопереробних підприємств. Зокрема, обґрунтовано концептуальні принципи моделювання розвитку підприємств на основі зростання якості продукції, які передбачають:

Таблиця 1

**Авторський варіант структуризації видів та змісту
витрат на якість продукції**

Групи витрат	Зміст витрат
I. Стратегічні витрати на розвиток якості продукції	Витрати на створення програм зростання якості, планування якості, у т.ч. на проектування і розроблення засобів для контролю і вимірювання якості. Витрати на обслуговування і використання нового для підприємства вимірювального обладнання. Витрати на забезпечення якості у постачальників. Витрати на навчання персоналу у сфері якості.
II. Поточні оцінювальні витрати на якість продукції	Витрати на довиробничий і вхідний контроль, а також на лабораторні приймальні випробування сировини та інших інгредієнтів. Витрати на контроль і випробування готової продукції, у т.ч. на обладнання і матеріали для контролю і випробувань.
III. Реальні втрати від недосконалої якості продукції	Витрати на перероблення продукції. Втрати внаслідок зниження сортності, через простой, внаслідок рекламаций тощо. Витрати як результат відповідальності за якість.

1) визначення критеріїв і відповідних показників – витрат, обсягів виробництва і реалізації, продуктивності праці, рентабельності – які складають систему збалансованих показників або стратегічну карту функціонування підприємства, за якою можна оцінити ефективність розвитку підприємства (рис. 1). Запропоновані показники згруповано у

чотирьох складових, які відтворюють стратегічно важливі аспекти діяльності підприємства: споживчий аспект (С), внутрішній аспект (П), навчання і зростання (Р), фінансовий аспект (Ф). При цьому динаміка витрат повинна оцінюватися за розмірами загальних витрат на підприємстві в період реалізації програм зростання якості продукції, а також розмірами (кількісними і відносними) витрат безпосередньо на якість як окремої статті загальних витрат, у т.ч. витрат на якість інноваційного характеру, тобто нових для підприємства витрат на якість в структурі відповідних витрат загалом; представляється, що лише за такої диференціації та ієрархії витрат можна достатньо адекватно оцінити витратні характеристики й ефективність загалом програм якості на підприємстві;

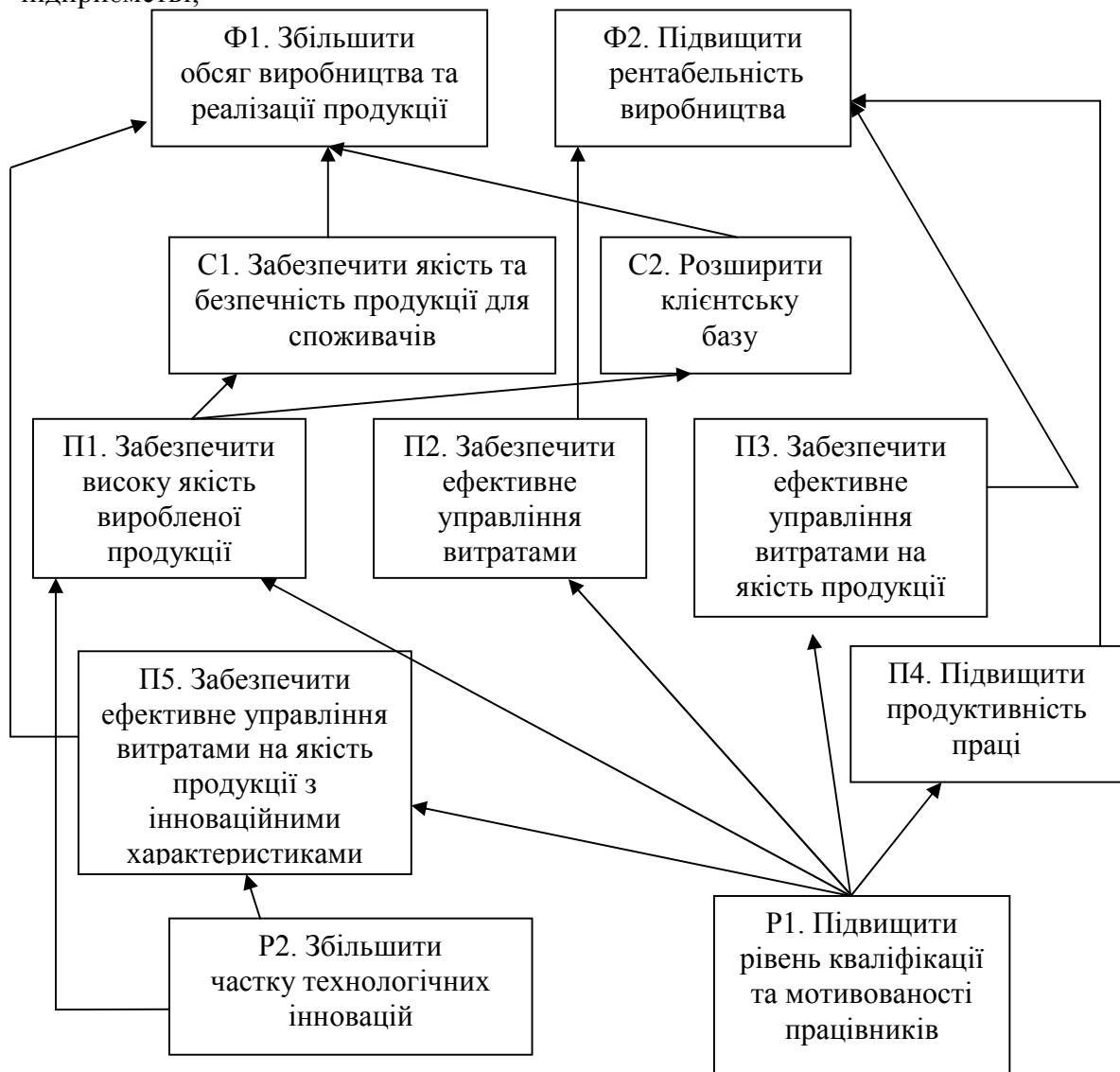

Рис. 1. Стратегічна карта розвитку підприємства на основі зростання ефективності управління якістю продукції

2) обґрунтовується „принцип ефективного розвитку підприємств на основі зростання якості”, який ґрунтується на виконанні таких умов:

- зростання витрат як ініціюючий, імпульсний чинник; в даному разі зростають витрати на якість і у т.ч. витрати на технологічні інновації, спрямовані на зростання і захист/підтримання якості продукції; при цьому темпи зростання витрат на якість інноваційного характеру та стратегічно орієнтованих витрат на розвиток якості повинні перевищувати темпи зростання витрат на якість загалом та загальних виробничих витрат на підприємстві;

- зростання обсягів виробництва/реалізації продукції як функціональний наслідок в рамках проектної реалізації програми зростання якості продукції на підприємстві, що

означає по суті реалізацію ініціатив становлення підприємства як лідера на певному ринку; темпи зростання у цьому випадку можуть мати різні значення залежно від кон'юнктури ринку і конкуренції;

- зростання продуктивності праці як результат впровадження програм якості; при цьому досягнення самого ефекту зростання є необхідним для забезпечення загальної ефективності програм якості;

- зростання рентабельності функціонування підприємства як основний результат внутрішньоорганізаційних змін в процесі реалізації програм якості. Звідси запропонований принцип ефективного розвитку підприємств на основі зростання якості передбачає досягнення оптимальних співвідношень між такими показниками:

$$T_{з.я.} > T_p > T_{п.п.} > T_{о.в.} > T_{в.я.і.} > T_{с.о.в.р.я.} > T_{в.я.} > T_v > 100\%,$$

де $T_{з.я.}$ – темп зміни підвищення якості загалом та якості продукції (інтегральний показник); T_p – темп зміни рентабельності; $T_{п.п.}$ – темп зміни продуктивності праці; $T_{о.в.}$ – темп зміни обсягів виробництва/реалізації; $T_{в.я.і.}$ – темп зміни витрат на якість інноваційного характеру; $T_{с.о.в.р.я.}$ – темп зміни стратегічно орієнтованих витрат на якість; $T_{в.я.}$ – темп зміни витрат на якість; T_v – темп зміни витрат.

Аналітична модель ефективності системи управління якістю продукції на підприємстві ґрунтується на логічному співвідношенні коефіцієнтів кореляції між факторними та результуючими критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Регресійна залежність між показниками, що характеризують кількісні та якісні аспекти витрат на якість продукції, та ефективністю підприємств

Факторні показники	Результуючі показники			
	обсяги виробництва/реалізації (y1)	продуктивність праці (y2)	рентабельність (y3)	втрати від браку (y4)
витрати на якість (x1)	B +	B + ... C +	B + ... C +	B -
витрати на якість у загальній структурі витрат підприємств (x2)	B +	B + ... C +	B + ... C +	B -
витрати на попередження дефектів (x3)	B +	B + ... C +	B + ... C +	B -
витрати інноваційного характеру (x4)	B +	B +	B + ... C +	B -

- B + - висока позитивна кореляційна залежність
- C + - середня позитивна кореляційна залежність
- B - висока негативна кореляційна залежність
- B + ... C + - позитивна кореляційна залежність від високої до середньої

На основі узагальнення відомих підходів та за результатами власних досліджень обґрунтовано методичний підхід до оцінювання динаміки якості на підприємствах (з використанням ранжування та оцінювання вагомості) за такими показниками: 1) якість функціонування підприємства (запропоновано розраховувати даний показник за представленим алгоритмом нечітко-логічного підходу); 2) оцінювання якості продукції (молока і молокопродуктів) з боку споживачів на основі цільових соціологічних опитувань; 3) рейтингове оцінювання якості продукції з боку представників торговельних підприємств (за швидкістю реалізації однорідної продукції); 4) рейтингове оцінювання технічного і технологічного стану підприємства на основі експертних оцінок з боку фахівців.

В такий спосіб досягається комплексність запропонованого як оцінювальний критерій динаміки якості на підприємстві інтегрального показника на основі використання різнобічної інформації стосовно продукції підприємства, загалом всіх виробничих процесів та організаційних підсистем, а також з точки зору різних соціальних груп

реципієнтів –споживачів, продавців, виробників, незалежних експертів.

Аналіз ефективності систем управління якістю продукції здійснювався автором на прикладі 27 молокопереробних підприємств та ринку молочної продукції Вінницької обл. Аналіз засвідчив про активізацію впродовж 2000-2007 рр. ділової активності і загострення конкуренції на даному ринку. На ринку молока та молочної продукції сформувалися лідери не лише за обсягами виробництва, але й за здатністю виливати як на попит, стимулюючи підвищення вимог споживачів до якості продукції, так і на постачальників та роздрібні мережі, диктуючи свої вимоги щодо якості сировини, транспортування та зберігання товарів. Все це призвело до різкої диференціації підприємств за ефективністю функціонування, що відбувається і на даний час за ускладнення економічних умов забезпечення їх конкурентоспроможності. Основним результатом таких змін стали формування окремих груп молокопереробних підприємств за ефективністю, концентрація виробництва на рівні регіону у групі підприємств-лідерів за обсягами виробництва і якістю продукції, а також постійно зростаючий вплив на ринок з боку найбільш ефективно функціонуючих підприємств. Все це підкреслює зростаючу за актуальністю важливість завдання наукового обґрунтування напрямів стратегічного розвитку підприємств галузі різних груп ефективності, а також підкреслює значення систем управління якістю продукції як основного чинника конкурентоспроможності.

В роботі здійснено оцінювання впливу заходів із вдосконалення структури та динаміки витрат на якість щодо показників якості продукції молокопереробних підприємств. Показано і математично формалізовано у вигляді кореляційно - регресійної залежності позитивний вплив зростання частки витрат на якість у загальних виробничих витратах, а також випереджаючого зростання при цьому групи стратегічних витрат на розвиток якості стосовно кінцевих показників якості продукції, що в основі своїй базувалося на економічно обґрунтованому зменшенні витрат від низької якості. Підкреслено особливу роль у програмах зростання якості на переробних підприємствах чинника планування і ресурсного забезпечення співпраці з виробниками молока, що отримало поширення на ефективно працюючих молокопереробних підприємствах і в основі своїй передбачало випереджаюче зростання витрат на планування і забезпечення якості сировини у молочному скотарстві.

Обґрунтовано механізм вдосконалення систем управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах, показником якого є економія у грошовому вимірі, отримана в результаті вдосконалення структури витрат на якість. В табл. 3 представлені розрахунки щодо економічного ефекту від реалізації програм зростання якості продукції на підприємствах.

Таблиця 3

Економія витрат в результаті впровадження програм забезпечення якості продукції на підприємствах – об'єктах дослідження

Підприємства	Витрати на якість у 2003 р.		Питома вага втрат від недосконалої якості у структурі витрат на якість, %		Економія за рахунок зменшення витрат через недосконалу якість, тис. грн.
	у структурі загальних витрат, %	тис. грн.	2003 р.	2006 р.	
ТОВ «Жмеринський маслосирзавод»	8,7	5977,3	13	9	956,4
ВАТ «Літинський молочний завод»	11,2	11693,2	12	5	3274,1
ВАТ «Шаргородський маслозавод»	8,5	5740,9	23	17	1377,8

В третьому розділі – „Обґрунтування стратегій розвитку підприємств на основі управління витратами на якість” – представлено результати моделювання ефективності функціонування молокопереробних підприємств на основі зростання якості продукції, принципи формування корпоративних стратегій розвитку підприємств на основі якості та вдосконалення самих систем управління якістю, а також здійснено аналіз перспектив та ризиків підприємств молочної галузі АПК у світлі приєднання України до СОТ.

Моделювання взаємозв'язку системи управління якістю та економіко-господарської діяльності підприємств здійснювалося з точки зору значення, характеру і потужності впливу змін витрат на якість, динаміки якості продукції, ефективності управління якістю, а також взаємозв'язку останньої з ефективністю функціонування підприємства в цілому. Встановлено, що удосконалення системи управління витратами на якість продукції – зростання та якісного удосконалення їх структури – сприяло істотному поліпшенню основних господарських показників. Найбільшою мірою це спостерігалось стосовно обсягів виробництва, продуктивності праці та зменшення втрат від недосконалої якості. Розраховано економетричне рівняння залежності ефективності управління якістю від зміни структури витрат на якість, з якої випливає, що основну роль в оптимізації структури витрат на якість продукції займає випереджаюче зростання стратегічних витрат на якість; багатофакторне рівняння має такий вигляд:

$$Y = -25,814 + 0,251 x_1 + 0,378 x_2 - 0,293 x_3$$

де Y – ефективність управління якістю продукції (на підприємстві), відн. од.; x_1 – питома вага витрат на якість продукції у структурі виробничих витрат, %; x_2 – питома вага стратегічно орієнтованих витрат на розвиток якості у структурі витрат на якість, %; x_3 – питома вага витрат, пов'язаних із збитками від недосконалої якості (браку), у структурі витрат на якість, %.

Стратегії розвитку підприємств розглядалися з позицій їх трактування як процесу визначення основних довгострокових цілей організації, адаптації дій та розміщення ресурсів, необхідних для їх досягнення. Таким ресурсним механізмом формування стратегій розглядалося управління витратами на якість продукції з огляду на відзначені вище закономірності впливу даного чинника на ефективність підприємств. Результати аналізу засвідчили про можливість типізації стратегій розвитку окремих груп молокопереробних підприємств у координатах матриці «обсяги виробництва - ефективність управління якістю продукції», зокрема, щодо визначення конкурентного статусу та місця стратегічних груп підприємств, ефективності управління якістю продукції та обсягами виробництва (рис. 3).

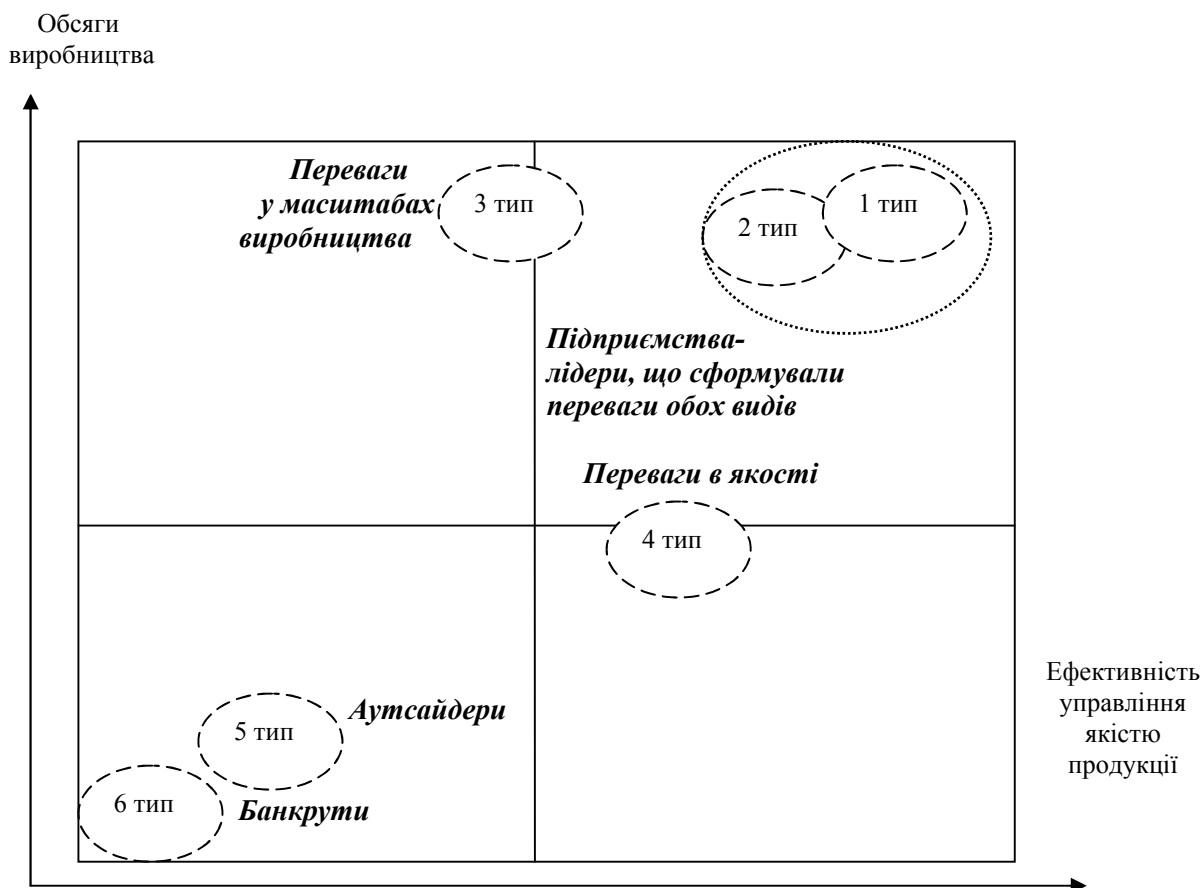

Рис. 3. Матриця «обсяги виробництва – ефективність управління якістю продукції» стосовно до диференціації молокопереробних підприємств на ринку молочної продукції Вінницької обл.

Відповідно обґрунтовані основні стратегії подальшого розвитку на рівні підприємств та вдосконалення систем управління якістю продукції (рис. 4).

Проблеми і можливості удосконалення систем управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах набувають підвищеної актуальності з огляду на перспективи вступу України до СОТ. За результатами аналізу визначених ризиків та потенційних загроз щодо вітчизняних підприємств на ринку переробки молока першочерговою була визнана необхідність інвестування в розвиток сировинної бази, що обумовлено зростаючими вимогами до якості продукції і стабільності постачання сировини з високоякісними параметрами.

Рис. 4. Формування стратегічного розвитку підприємств

Таким чином, перспективним є створення організаційних форм економічно ефективної інтеграції сільськогосподарських виробників і переробних підприємств. Суто галузевою особливістю є необхідність також підвищення виробничих потужностей шляхом модернізації існуючого потенціалу; водночас організаційний зміст всіх цих заходів обумовлений стратегічним напрямом розвитку на основі економічних пріоритетів зростання якості продукції.

ВИСНОВКИ

В дисертації досліджено комплекс питань теоретичного і практичного характеру, які пов'язані із вдосконаленням системи управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах та розроблення стратегій їх розвитку на цій основі. До основних висновків і пропозицій можна віднести такі:

1. Відокремлення економіки якості, як окремого наукового напрямку, є невід'ємною складовою філософії постіндустріального суспільства та безпосереднім наслідком еволюції менеджменту. Розвиток даного напрямку залишається сфокусованим на оцінюванні чинника

якості як виключно ефективного ресурсу. При цьому систему якості слід розглядати як цільову підсистему управління організацією та як багатоплановий механізм управління процесами і ресурсами усіх складових елементів функціонування підприємства. Звідси моделювання ефективності системи управління якістю продукції передбачає кількісне оцінювання маржинального ефекту дій підприємств на ринку з точки зору економічної обґрунтованості програм підтримання якості.

2. Універсальний зміст основних методологічних принципів та функціональних залежностей ефективності менеджменту якості ґрунтується на визначальній ролі характеру витратної політики підприємства у сфері якості. Економічне підґрунтя вирішення проблем якості в основі своїй будується на співвідношенні витрат на забезпечення певного рівня якості продукції та досягнутого економічного ефекту при цьому. Звідси методологічно процес вдосконалення управління якістю повинен будуватися на системних принципах моделювання ефективності управління витратами на якість продукції, за якими функція такого управління забезпечуватиме загальну ефективність підприємства та його стратегічний розвиток. Така виробничо-орієнтована стратегія, маючи корпоративний характер, будується на організаційних можливостях цілеспрямованого і науково обґрунтованого управління витратами на якість. Це реалізується у постійному вдосконаленні методів і процесів виробництва та посиленні інтеграції з постачальниками з метою відтворення сировинних зон, що означатиме, зокрема, досягнення рівня витрат на забезпечення якості у постачальників понад 40-45% стратегічних витрат переробних підприємств на розвиток якості, а також забезпечення постачання частки молочної сировини вищого і першого сорту до 65-70%.

3. З метою адекватного моніторингу ефективності управління якістю продукції, класифікація витрат на якість, з огляду на специфіку функціонування молокопереробних підприємств, повинна здійснюватися за диференціацію на стратегічні витрати на розвиток якості (частка яких на ефективно діючих підприємствах досягатиме до рівня 70-75% загальних витрат на якість), поточні оцінювальні витрати на якість та реальні втрати від недосконалої якості. Такий підхід дозволяє відслідковувати характер витратної політики на підтримання якості (зокрема, щодо організації планування, обліку й аналізу витрат на якість) та здійснювати її цільову модернізацію, виходячи з пріоритетності формування такої політики на засадах інноваційного розвитку, а також зменшення втрат від недосконалої якості кінцевої продукції до рівня 5-7% у структурі загальних витрат на якість. Іншими практичними задачами такого вдосконалення є підвищення ефективності управління ресурсами підприємства, обґрунтованості прийняття управлінських рішень, забезпечення випуску більш якісної продукції та покращення основних господарських показників підприємства. Комплексний методичний підхід до аналізу динаміки якості на підприємствах повинен здійснюватися на основі відстеження (з використанням ранжування та оцінювання вагомості) динаміки таких показників, як якість функціонування підприємства, якість продукції, технічний і технологічний стан підприємства.

4. Принципи удосконалення системи управління якістю продукції передбачають загальне зростання витрат на якість у структурі виробничих витрат підприємства, збільшення випереджаючими темпами частки витрат на якість інноваційного характеру та аналогічної динаміки стратегічно орієнтованих витрат на розвиток якості. Економічний ефект при реалізації політики розвитку підприємства на основі стратегічного зростання якості полягає у прямому зменшенні втрат від недосконалої якості та опосередкованих вигод від зростання обсягів виробництва, продуктивності праці, фінансового результату діяльності.

5. Основними тенденціями розвитку молокопереробних підприємств на їх постприватизаційному етапі стали посилення конкуренції на регіональних ринках, що призвело до різких змін місця, ролі, стану підприємств, а також їх впливу на ринок та рівень якості продукції. Все це актуалізує завдання обґрунтування можливості

забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності для підприємств різних груп ефективності. Стратегічні антикризові програми при цьому можуть бути ефективно реалізованими лише на основі інтенсифікації систем управління якістю продукції, що у своїй основі ґрунтується на досягненні ефекту підвищення їх ефективності (на 0,5-0,7% щодо витрат на якість на 1 т переробленого молока щорічно) та функціонування підприємств в цілому, зокрема, забезпечення рівня рентабельності виробничої діяльності від 22-24% для формування науково обґрунтованої витратної політики у сфері якості.

6. Стратегії розвитку молокопереробних підприємств різних груп ефективності повинні розроблятися з огляду на стан та вимоги ринку, потенціал підприємств, а також прийнятності ризику стратегій. Моделювання ефективності таких стратегій базується на врахуванні закономірного позитивного впливу чинника зростання ефективності управління якістю на ефективність підприємства, зокрема, щодо обґрунтованого співвідношення динаміки показників обсягів виробництва, рентабельності, якості продукції, кількісних і структурних характеристик витрат на якість. Системна модернізація управління якістю, вимагаючи доволі значних витрат, супроводжується і ефектом прогресуючого зростання функціонального впливу чинників оптимізації витратної політики на якість, тому підприємства, стратегічно орієнтовані на розвиток якості продукції, характеризуються не тільки вищою ефективністю свого функціонування, але й самої системи управління якістю.

7. Забезпечення ефективного стратегічного розвитку молокопереробних підприємств на основі зростання якості набуває виключно важливого значення з огляду на очікувані економічні ризики для вітчизняного АПК при вступі України до СОТ. Найефективніше зможуть функціонувати у нових умовах інтегровані великі формування з обсягами переробки молока від 20,0-30,0 тис. т і більше щорічно (асоціації, корпорації тощо), які об'єднуюватимуть виробників та заготівельників молока, переробні підприємства, фінансово-кредитні структури. Саме такі структури спроможні об'єднати економічні інтереси всіх суб'єктів для впровадження інноваційних процесів в організації виробництва молока та його заготівлі, використанні ресурсозберігаючих і безвідходних технологій виготовлення високоякісних та конкурентоспроможних молокопродуктів.

8. Наукове узагальнення досвіду вдосконалення управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах, універсальність окремих принципових положень і загальної ідеології модернізації свідчать про можливість їх використання при формуванні державної політики об'єктної підтримки підприємств, розвиток яких стратегічно орієнтований на зростання якості. З цією метою пропонується здійснити: 1) корекцію програми підтримки таких підприємств (забезпечення пільгових умов для зниження відсоткових ставок кредитування на розвиток систем якості, стимулювання науково-дослідницької діяльності фундаментального і прикладного змісту, захисту інтелектуальної власності, розвиток науково-освітнянських інститутів у сфері дослідження якості тощо); 2) ввести у практику державного регулювання кредитування підприємств, а також планування і обґрунтування інвестиційних та інноваційних проектів тендерний підхід, де критеріями будуть орієнтовні показники розвитку якості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті у фахових виданнях:

1. Скуртол С. Д. Формування конкурентоспроможності малих підприємств // 36. наук. праць Харків. держ. аграр. ун-ту. Серія „Економіка АПК і природокористування”. – Харків: ХДАУ, 2001. – № 9. – С 228-230.

2. Скуртол С. Д. Розвиток переробних підприємств як пріоритетний напрямок вирішення продовольчої безпеки // 36. наук. праць Уман. держ. аграр. ун-ту / Редкол.: П.Копитко (відп. ред.) та ін. – К.: Товариство «Знання» України, 2001. – Вип. 52. – С 223-227.

3. Скуртол С. Д. Мале підприємництво та формування конкурентного середовища // 36. наук. праць Уман. держ. аграр. ун-ту / Редкол.: П.Копитко (відп. ред.) та ін. – Умань: УДАУ, 2005. – Вип. 59. – С 575-582.

4. Скуртол С. Д. Тенденції розвитку молокопереробних підприємств в умовах посилення конкуренції // 36. наук. праць Уман. держ. аграр. ун-ту. Ч. 2. „Економіка” / Редкол.: П.Копитко (відп. ред.) та ін. – Умань: УДАУ, 2007. – Вип. 64. – С 320-328.

5. Мороз О. В., Скуртол С. Д. Розвиток підприємств молочної промисловості в умовах ринкових відносин // 36. наук. праць Уман. держ. аграр. ун-ту. Ч. 2. „Економіка” / Редкол.: П.Г. Коиитко (відп. ред.) та ін. – Умань: УДАУ, 2007. – Вип. 66. – С.22-30 (автором розроблено підхід до групування підприємств за динамікою виробництва і якістю продукції).

6. Мороз О.В., Скуртол С. Д., Ткачук Л.М., Швейкіна Л.Я. Фактор якості в загальній моделі конкурентоспроможності вітчизняних підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики: 36. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. – Вип. 81. – С 44-48 (автором здійснено аналіз якості продукції при забезпеченні конкурентоспроможності підприємств).

7. Мороз О.В., Скуртол С.Д., Штефан Л.Б., Швейкіна Л.Я. Соціально - економічне значення переробних підприємств в процесі здійснення аграрних реформ в Україні // Економіка: проблеми теорії та практики: 36. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. – Вип. 78. – С. 12-15 (автором здійснено аналіз проблем якості продукції на переробних підприємствах під впливом реформ).

8. Мороз О.В., Карачина Н.П., Халімон Т.М., Скуртол С.Д. Динаміка підприємств молочної промисловості на регіональних ринках // Економіка: проблеми теорії та практики: 36. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – Вип. 221. – Т. 1. – С. 29-39 (автором здійснено аналіз чинника якості продукції молокопереробних підприємств на постприватизаційному етапі їх функціонування).

Публікації в інших виданнях:

9. Скуртол С. Д. Розвиток малих переробних підприємств // Організація виробництва та земельні відносини. У 4-х частинах. / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 2001. – Ч. 1. – С. 108-109.

10. Скуртол С. Д. Стан та перспективи розвитку переробних підприємств // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання: (Колективна монографія). У 2 т. / За ред. П.Т. Саблука та ін. – К.: ІАЕ, 2001. – Т. 1. – С. 217-218.

11. Скуртол С. Д. Диференціація молокопереробних підприємств в умовах посилення конкуренції // Економіка і управління: Збірник наукових праць. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – С. 86-87.

12. Скуртол С. Д. Зміни основних господарських показників молокопереробних підприємств під впливом посилення конкуренції // Організаційно-правові аспекти та економічна безпека підприємництва: Матеріали III регіональної науково-практичної конференції, 17 березня 2006 р. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – С. 157-158.

13. Скуртол С. Д. Динаміка молокопереробних підприємств за умов посилення конкуренції на ринку // Матеріали наукової конференції, 30 листопада 2006 р. – Умань, 2006. – С 79-81.

14. Скуртол С. Д. Мале підприємництво та формування конкурентного середовища // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених, 2-3 березня 2006 р. – Умань: УДАУ, 2006. – С 182-184.

АНОТАЦІЯ

Скуртол С.Д. Управління якістю продукції молокопереробних підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за

спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (економіка сільського господарства і АПК). – Державний агроекологічний університет, Житомир, 2007.

Дисертаційну роботу присвячено розробленню теоретичних положень і прикладних рекомендацій щодо забезпечення ефективності системи управління якістю продукції на молокопереробних підприємствах України та формування ефективної моделі розвитку підприємств на основі трансформації систем управління якістю. Уточнено та доповнено понятійний апарат за даною тематикою, проаналізовано основні чинники ефективності управління якістю, у т.ч. якістю продукції. Методично обґрунтовано підходи до оцінювання структури витрат на якість та уточнено їх зміст з врахуванням специфіки підприємств – об'єктів дослідження. Обґрунтовано економічний зміст моделювання ефективності управління якістю продукції на основі використання принципу системності та оптимізації витрат на якість. Представлено методику оцінювання показників якості продукції інтегрального змісту та ефективності системи управління якістю продукції. Висвітлено сучасний стан ринку молочної продукції Вінницької обл. та динаміку молокопереробних підприємств під впливом посилення конкуренції на основі якості. Математично обґрунтовано модель впливу чинника управління якістю на ефективність функціонування підприємства в цілому. Розроблено стратегії розвитку підприємств галузі на основі вдосконалення системи управління якістю продукції та з врахуванням оцінювання ризиків щодо вітчизняних переробних підприємств АПК при вступі України до СОТ. *Ключові слова:* якість, якість продукції, витрати на якість, ефективність управління якістю, стратегії розвитку підприємств.

АННОТАЦИЯ

Скуртол С.Д. Управление качеством продукции молокоперерабатывающих предприятий. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (экономика сельского хозяйства и АПК). – Государственный агроэкологический университет, Житомир, 2007.

Диссертация посвящена исследованию, усовершенствованию и разработке теоретических и практических основ повышения эффективности систем управления качеством продукции молокоперерабатывающих предприятий. Актуальность темы диссертации обусловлена необходимостью повышения эффективности развития предприятий и отрасли в целом, что может быть достигнуто на основе разработки и внедрения стратегий развития предприятий, основу которых составляли бы эффективные системы и механизмы управления качеством в целом и качества продукции в частности. Целью диссертационной работы является разработка теоретических основ и практических рекомендаций по обеспечению качества продукции на предприятиях. Объект исследования – процесс управления качеством продукции на молокоперерабатывающих предприятиях. Предмет исследования – совокупность теоретических, методологических и практических аспектов управления качеством продукции на молокоперерабатывающих предприятиях как основа стратегического развития.

В первом разделе диссертационной работы «Теоретико-методологические основы управления качеством продукции на предприятии» исследована сущность основных категорий в сфере управления качеством продукции на предприятиях Украины. Предложен и обоснован системный подход к анализу и оценке эффективности управления затратами на качество как основа обеспечения качества продукции. На основе обобщения подходов ведущих учёных и собственных исследований систематизированы и дополнены классификации видов затрат на качество, уточнено их содержание. Подчёркнут системный характер понятия «качество» и «качество продукции», исключительное экономическое значение фактора качества при обосновании развития предприятий Украины, а также необходимость создания единого методического подхода к оценке

эффективности систем управления качеством на основе анализа динамики и эффективности затрат на качество.

Во втором разделе «Факторный анализ эффективности управления качеством продукции на молокоперерабатывающих предприятиях» представлены концептуальное обоснование и методические аспекты оценки эффективности управления качеством продукции на предприятиях, результаты анализа рынка молочной продукции и основных хозяйственно-экономических показателей молокоперерабатывающих предприятий Винницкой области, а также принципы усовершенствования управления затратами на качество как основы микроэкономического развития. Обосновываются алгоритм и принципы аналитического и экономико-математического моделирования стратегического развития предприятий на основе повышения качества, непосредственно эффективности управления затратами на качество как основы повышения качества продукции, а также сбалансированные критерии и показатели оценки динамики качества продукции. Предложен принцип эффективного развития предприятия на основе повышения качества продукции, основанный на определении степени оптимальности по соотношению темпов повышения качества как интегрального показателя, рентабельности, продуктивности труда, объёмов производства и реализации, затрат на качество инновационного характера, затрат на качество в целом и общих затрат предприятия. В работе усовершенствованы методические предложения относительно оценивания динамики качества на предприятии по таким показателям, как качество функционирования предприятия в целом, оценивание качества продукции и рейтингового оценивания технико-технологического состояния предприятий на основании экспертных оценок. Детально исследована динамика количественных и структурных показателей затрат на качество на предприятиях различных групп эффективности, а также математически обосновано влияние данных показателей на качество продукции, представлены расчёты экономии на предприятиях вследствие усовершенствования затратной политики на качество. На основании результатов анализа рынка и тенденций динамики показателей предприятий сделан вывод о том, что рост прибыльности является возможным прежде всего в процессе реализации стратегий развития предприятий на основе увеличения качества продукции.

В третьем разделе «Обоснование стратегий развития предприятий на основе управления затратами на качество продукции» разработаны принципы моделирования эффективности функционирования молокоперерабатывающих предприятий на основе повышения качества продукции, а также формирования корпоративных стратегий развития предприятий отрасли. Математически обоснована закономерность влияния динамики параметров усовершенствования системы управления качеством продукции посредством оптимизации затратной политики качества на улучшение основных производственных показателей, а именно – объёмов производства, продуктивности труда, рентабельности, уменьшения потерь в результате несоответствий продукции, браков, рекламаций. Предложены принципы усовершенствования затратной политики предприятия на качество, которые предусматривают необходимость опережающего роста затрат на качество, прежде всего инновационного характера и предупреждающих затрат на развитие качества. Сделан вывод о том, что вступление Украины во ВТО может иметь неоднозначные последствия, что будет проявляться в обострении социально-экономических проблем, уже сегодня характерных для молокоперерабатывающих предприятий, основу которых составляют вопросы обеспечения устойчивого роста качества и его поддержания. Отсюда экономическое обоснование адекватных эффективных стратегий развития предприятий представляется первоочередным заданием.

Ключевые слова: качество, качество продукции, затраты на качество, эффективность управления качеством, стратегии развития предприятий.

SUMMARY

Skurtol S.D. Quality Product Management at Milk Processing Factories. – Manuscript.

The thesis for scientific degree of candidate of economic sciences. Speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (Economics of Agriculture and Agroindustrial Complex). – The State Agroecological University of Ministry of Agrarian Policy of Ukraine, Zhytomyr, 2007.

The thesis is devoted to the solving the problems of development of theoretical regulations and applied recommendations concerning the providing of quality management systems efficiency at Ukrainian milk processing factories and forming of efficiency of development model based on the quality management systems transformation. The conceptual instruments concerning this subject are specified and completed, the basic factors of quality management efficiency including product quality management are analyzed. The ways of evaluation of quality charges structure are methodically based and the matter of these charges is specified taking into account the specific of enterprises – research objects. It is the economic matter of modeling of product quality management efficiency on the basis of the use of system principle and optimization of quality charges that is based. The methods of evaluation of quality indexes with integral matter and efficiency of the system of product quality management are represented. The state of up-to-date milk products market of Vinnytsya region and dynamics of milk processing factories under the effect of competition strengthening on the basis of quality is represented. The model of quality management factor effect on enterprise efficiency is mathematically based. The strategies of development of enterprises of the industry are developed on the basis of improvement of the system of product quality management and taking into account the evaluation of risks for domestic processing factories concerning the entry of Ukraine into the World Trade Organization.

Keywords: quality, product quality, quality charges, efficiency of quality management, enterprise development strategy.

Підписано до друку 19.11.2007 р.
Папір друкарський. Друк офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Формат 60х90/16
Наклад 100 примірників. Зам. № 1613
Віддруковано з готових оригінал-макетів автора
в ПП «Рута», м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17-а